

Magdalena Szubert

Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i promocja jakości pracy szkoły na przykładzie programu Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości”

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodych ludzi to jedno z głównych wyzwań dla współczesnej szkoły, instytucji rynku pracy i organizacji pozarządowych, takich jak Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości. Celem Fundacji jest przygotowanie młodych ludzi do życia w warunkach gospodarki rynkowej oraz umożliwienie im zdobycia wiedzy i praktycznych umiejętności ułatwiających realizację planów zawodowych.

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych u uczniów to proces ciągły, wymagający wielu doświadczeń osobistych, wpływających na sposób postrzegania, myślenia i zachowania młodego człowieka. Chciałabym zwrócić uwagę na to, że kluczową rolę w tym procesie – oprócz rodziny i środowiska lokalnego – powinna odgrywać szkoła.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego zobowiązuje gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne do realizacji zadań z zakresu edukacji ekonomicznej¹. Na poziomie gimnazjum w ramach trzeciego modułu przedmiotu wiedza o społeczeństwie szkoła ma obowiązek dostarczać uczniom elementarną wiedzę ekonomiczną, rozwijać ducha przedsiębiorczości, rozbudzać wyobraźnię, pomysłowość dotyczącą przyszłej aktywności zawodowej i gospodarczej, pomagać w świadomym kształtowaniu orientacji i kariery zawodowej. Ponadto, kształcąc w ramach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości na poziomie ponadgimnazjalnym ma tworzyć sprzyjającą atmosferę dla współpracy z przedstawicielami życia gospodarczego w regionie i umożliwiać uczniom poznanie specyfiki lokalnego rynku pracy.

Tę istotną funkcję szkoły w kształtowaniu postaw przedsiębiorczych dostrzegła Komisja Europejska; wskazała ona na przedsiębiorczość jako jedną z kluczowych kompetencji i, podkreślając, jak ważne jest wzmacnianie ich nauką przez działanie, co Parlament Europejski i Rada Edukacji potwierdziły w swoim zaleceniu, uznając przedsiębiorczość za kluczową kompetencję w procesie uczenia się przez całe życie². Program Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości” jest kompleksową odpowiedzią na te postulaty i stanowi nowe spojrzenie na dotychczas realizowane programy edukacyjne i przedsięwzięcia z zakresu szeroko rozumianej przedsiębiorczości. Organizatorem i pomysłodawcą jest Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości, realizująca program we współpracy z instytucjami partnerskimi: Komisją Nadzoru Finansowego, Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundacją Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26.02.2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

² Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Bruksela, 18.12.2006 r., PE-CONS 3650/1/06 REV 1, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/oj/2006/l_394/l_39420061230p100100018.pdf.

oraz Centralnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli. Istotą programu jest uzyskanie dwustopniowego znaku jakości pracy szkoły, przyznawanego na 3 lata. Proces jego przyznawania odbywa się w dwóch etapach: nominacji i certyfikacji. Program ma charakter ogólnopolski, a jego odbiorcami są gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne, rozumiane jako cała społeczność szkolna: uczniowie i nauczyciele. Projekt ma jednak znacznie szerszy zasięg – zakłada włączenie w działania rodziców, uczniów oraz szeroko pojęte środowisko lokalne. O Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości” mogą ubiegać się szkoły, które dbają o jakość nauczania i wychowania w obszarze szeroko rozumianej edukacji ekonomicznej, kształtują wśród uczniów postawy przedsiębiorcze, współpracują z gospodarczo-społecznym otoczeniem szkoły i inicjują działania z zakresu przedsiębiorczości wspierające środowisko lokalne. Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości” zaświadcza, że dana szkoła pełni rolę lokalnego centrum edukacyjnego z dziedziny przedsiębiorczości dla młodych ludzi.

Założeniem programu jest certyfikacja szkół na podstawie ich aktywności w czterech obszarach tematycznych:

- „Przygotowujemy do aktywności na rynku pracy” – szkoła stwarza warunki do kształtowania u uczniów aktywnej postawy na rynku pracy;
- „Uczymy świadomego gospodarowania finansami” – szkoła stwarza warunki do przygotowania uczniów do świadomego zarządzania finansami;
- „Jesteśmy otwarci na współpracę z innymi” – szkoła rozwija współpracę z lokalnymi partnerami;
- „Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za edukację ekonomiczną” – szkoła zapewnia ekonomiczny wymiar kształcenia.

W ramach realizacji zadań z poszczególnych obszarów tematycznych opracowane zostały standardy i wskaźniki potwierdzające aktywność szkół. Obszar pierwszy dotyczy szeroko pojętej tematyki edukacji dla rynku pracy. Mowa w nim o przygotowaniu uczniów do planowania ścieżki edukacyjnej i budowania kariery zawodowej. W tym celu szkoła realizuje program dydaktyczno-wychowawczy uwzględniający przygotowanie ucznia do planowania i dokonywania wyboru dalszej drogi edukacyjnej. Uczniowie uczestniczą w zajęciach przygotowujących do planowania ścieżki edukacji i kariery, a szkoła stwarza możliwość weryfikacji planów i organizuje kursy pozwalające zdobyć dodatkowe kwalifikacje. Plan dydaktyczno-wychowawczy i dokumentacja szkolna powinny uwzględniać tę tematykę, a uczniowie – mieć możliwość uczestniczenia w zajęciach pozwalających wyrównywać szanse i zdobywać umiejętności ponadprzedmiotowe. Standard drugi mówi, że szkoła przygotowuje ucznia do korzystania z pozaszkolnych źródeł informacji dotyczących rynku pracy, potrafi także pozyskać sojuszników wspierających te działania. W tym celu powinna współpracować z partnerami działającymi na rzecz przygotowania uczniów do wejścia na rynek pracy i zapraszać do współpracy konsultantów (z biur karier, urzędów pracy itp.) oraz lokalnych pracodawców. Ponadto, szkoła spełniająca te kryteria współorganizuje imprezy: giełdy szkół i pracy, symulacje rozmów kwalifikacyjnych. Dysponuje także harmonogramem całorocznej współpracy z partnerami lokalnymi w zakresie tematyki rynku pracy. Na wysoką jakość pracy szkoły w obszarze pierwszym składa się też doskonalenie rady pedagogicznej. Szkoła umożliwia zewnętrzne oraz wewnętrzne doskonalenie nauczycieli w zakresie edukacji dla rynku pracy. W szkole tworzy się warunki i zaplecze do prowadzenia edukacji w zakresie tej problematyki. Są to m.in.: powszechnie dostępna biblioteczka zawodoznawcza, płyty CD i filmy, katalog zawodów, aktualna gazetka ścienna, możliwość korzystania przez uczniów z internetu i pomieszczenia dla szkolnych ośrodków kariery. Ważnym kryterium są pozalekcyjne formy realizacji edukacji dla rynku pracy. Szkoła powinna zapewnić uczniom możliwość udziału w pozaszkolnych formach edukacji dla rynku pracy.

Przygotowanie rodziców do wspierania dzieci w świadomym planowaniu ścieżki edukacyjnej i budowaniu kariery zawodowej to również ważny element jakości pracy szkoły. Szkoła określająca się mianem „szkoły przedsiębiorczości” realizuje program edukacyjny dla rodziców z zakresu planowania kariery zawodowej ucznia gimnazjum w powiązaniu z rynkiem pracy. Przyjmuje on formy konferencji, spotkań, warsztatów, konsultacji ze specjalistami.

W obszarze drugim pierwszym standardem potwierdzającym jakość pracy szkoły jest realizacja programów z zakresu edukacji finansowej i stwarzanie możliwości przygotowania uczniów do świadomego zarządzania finansami. Wskaźnikami jakości są liczba programów i liczba uczniów nimi objętych. Mowa tu o programach takich, jak: „Ekonomia na co dzień”, „Przedsiębiorczość” oraz „Moje finanse”, „Zarządzanie firmą”, „Banki w akcji”, „Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo”, a także wszelkich autorskich projektach, inicjatywach i innowacjach z tej dziedziny. Kolejnym standardem jest udział w konkursach związanych z finansami. Miarą sukcesów szkoły jest poziom i ciągły postęp osiągnięć edukacyjnych uczniów, zgodny z ich indywidualnymi możliwościami i potrzebami. Bada też osiągnięcia edukacyjne uczniów i wykorzystuje wyniki do podnoszenia efektywności kształcenia. Na wysoką jakość pracy w zakresie szeroko rozumianej przedsiębiorczości składają się ponadto wszelkie pozalekcyjne formy realizacji edukacji finansowej. Szkoła tworzy środowisko wspierające proces uczenia się w zakresie edukacji finansowej. Metody pracy z uczniami są właściwie dobrane, zróżnicowane i skuteczne. Nauczyciele wykorzystują kontakty z instytucjami finansowymi: bankami, biurami maklerskimi, giełdą. Uczniowie uczestniczą w obozach naukowych, przedsięwzięciach, konferencjach, warsztatach i projektach edukacyjnych o tematyce finansowej. Istotnym elementem jest również popularyzacja wiedzy finansowej. Szkoła upowszechnia swoje osiągnięcia w zakresie gospodarowania finansami wśród lokalnej społeczności. Zapewnione jest także odpowiednie zaplecze edukacji – na stronie internetowej znajduje się zakładka finansowa, opracowywane są tematyczne ulotki i materiały informacyjne dla uczniów i rodziców. Szkoła organizuje i przeprowadza również własne konkursy i różne formy sesji, konferencji naukowych (szkoły ponadgimnazjalne), a także kwizów, warsztatów, festynów o tematyce gospodarowania finansami.

Trzeci obszar dotyczy współpracy ze społecznością lokalną. O jakości pracy świadczy dbałość szkoły o rozwój wiedzy i umiejętności uczniów dzięki współpracy ze środowiskiem pozaszkolnym. Nauczyciele zapraszają praktyków życia gospodarczego: przedsiębiorców, pracowników banków, urzędów skarbowych, państwowych inspektorów pracy, ZUS, KRUS itd. na zajęcia związane z szeroko rozumianą edukacją ekonomiczną, aby dzielili się z uczniami swoim doświadczeniem. Szkoła stwarza uczniom warunki do różnorodnych działań, przedsięwzięć i projektów, w których wykorzystują oni zdobytą wiedzę i kształtują umiejętności, oraz dba o to, aby działania uczniów były wspierane przez osoby kompetentne w danej dziedzinie, które będą się z nimi dzielić swoim doświadczeniem i doradzać im podczas rozwiązywania trudności i problemów. Ważny punkt stanowi organizowanie pozaszkolnych zajęć edukacyjnych z udziałem konsultantów. Nauczyciele organizują zajęcia edukacyjne poza szkołą, wyprawy do instytucji, wyjazdy studyjne, podczas których konsultanci dzielą się z uczniami swoim doświadczeniem. Kolejny standard odnosi się do organizacji przedsięwzięć włączających środowisko pozaszkolne. Do działań podejmowanych przez uczniów i nauczycieli angażowane są różne podmioty środowiska lokalnego: rodziny, samorządy lokalne, instytucje, media, organizacje pozarządowe itd. Standard piąty dotyczy nawiązywania kontaktów z organizacjami grantodawczymi i pozyskiwania sponsorów. Szkoła stara się o dotacje i granty oferowane przez organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe, a uczniowie realizują różne przedsięwzięcia: ekonomiczne, ekologiczne, kulturalne, prozdrowotne itd. Nie bez znaczenia jest informowanie środowiska o działaniach szkoły. Szkoła dba o kształtowanie pozytywnego wizerunku, popularyzuje swoje działania i informuje

lokalną społeczność o swoich osiągnięciach. Wskaźnikami tego standardu są: strona internetowa szkoły, na której umieszczane są aktualne informacje dotyczące podejmowanych działań i osiągnięć uczniów, aktywne forum internetowe pozwalające na wymianę opinii i komunikowanie się, a także współpraca z lokalnymi mediami, które publikują artykuły o działaniach szkoły i sukcesach uczniów.

Czwarty obszar dotyczy zastosowania wiedzy ekonomicznej. Wysoka jakość pracy szkoły w tym aspekcie funkcjonowania szkoły dotyczy edukacji w zakresie przedsiębiorczości i jej miejsca w szkole. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych szkoła wprowadza do zestawu programów nauczania takie, które stanowią uzupełnienie lub rozszerzenie treści przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. W przypadku gimnazjum są to programy obejmujące edukację ekonomiczną i kształtowanie postaw przedsiębiorczych. Następnym standardem w tym obszarze jest osiąganie sukcesów, których miarę stanowi poziom i ciągły postęp osiągnięć edukacyjnych uczniów, zgodny z indywidualnymi możliwościami i potrzebami. Szkoła podnosi również efektywność nauczania dzięki udziałowi uczniów w konkursach i projektach o tematyce ekonomicznej. Wskaźnikiem do oceny jest tu również liczba autorskich publikacji nauczycieli z tego zakresu, np. ćwiczeń i zadań wykorzystywanych podczas lekcji przedmiotów ekonomicznych.

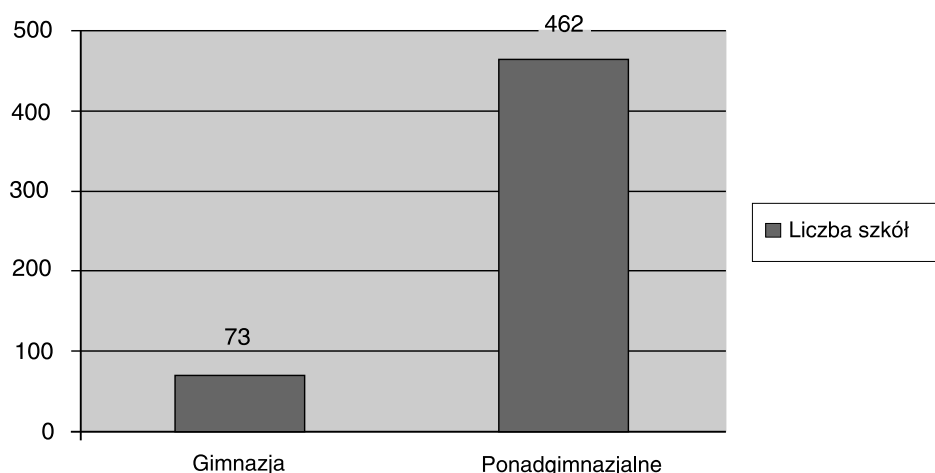
Szkoła przedsiębiorcza doskonali w zakresie edukacji ekonomicznej nie tylko uczniów, ale i nauczycieli. Rozpoznaje potrzeby nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego i wspiera ich w działaniach na rzecz tego doskonalenia, co wpływa na wysoki poziom pracy dydaktycznej. W planach doskonalenia nauczycieli uwzględnia się treści związane z edukacją ekonomiczną. Nauczyciele uczestniczą także w szkolnych i pozaszkolnych formach doskonalenia. Ostatnim, lecz nie mniej ważnym punktem w tym zakresie jest szkolna baza edukacji ekonomicznej. Szkoła zapewnia warunki do realizacji zadań w zakresie edukacji ekonomicznej, stwarza możliwość osiągnięcia wysokiej jakości pracy. W szkole jest także pracownia podstaw przedsiębiorczości lub wiedzy o społeczeństwie, zawierająca podręczną bibliotekę, komputer z dostępem do internetu, rzutnik multimedialny, telewizor, odtwarzacz DVD lub VIS, foliogramy, filmy edukacyjne, gry dydaktyczne itd.

W programie wykorzystano nowoczesne techniki współpracy ze szkołami. Główną platformą komunikacji w całym procesie realizacji programu jest internet. Za jego pośrednictwem odbywają się: rejestracja szkół, raportowanie, konsultacje i bieżąca komunikacja. Tam umieszczony został kompletny serwis informacyjny dla szkół (informacje promocyjne dotyczące trybu przyznawania certyfikatów oraz stopnia zaawansowania szkół w proces certyfikacji w poszczególnych województwach, aktualne informacje o aktywności szkół w województwach). Zostało uruchomione forum internetowe dla uczestników programu.

W ramach programu certyfikacji odbyte zostaną także hospitacje osiągnięć szkół ubiegających się o certyfikat, przeprowadzane każdego roku przez Komisję Certyfikacyjną. Będą im podlegać szkoły wybrane losowo. Nad prawidłowym przebiegiem projektu czuwa zespół wykonawczy składający się z Kapituły Certyfikacyjnej, Komisji Certyfikacyjnej oraz koordynatora. W skład wspomnianych organów wchodzi eksperci życia gospodarczego i specjaliści we wskazanych wyżej dziedzinach aktywności – przedstawiciele instytucji partnerskich: Komisji Nadzoru Finansowego, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundacji Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych oraz Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. W każdym województwie odbędą się lokalne uroczystości, połączone z wręczeniem certyfikatów, stanowiące posumowanie realizacji programu w danym regionie. W Warszawie odbędzie się gala ogólnopolska, na którą zostaną zaproszone najlepsze szkoły ze wszystkich województw.

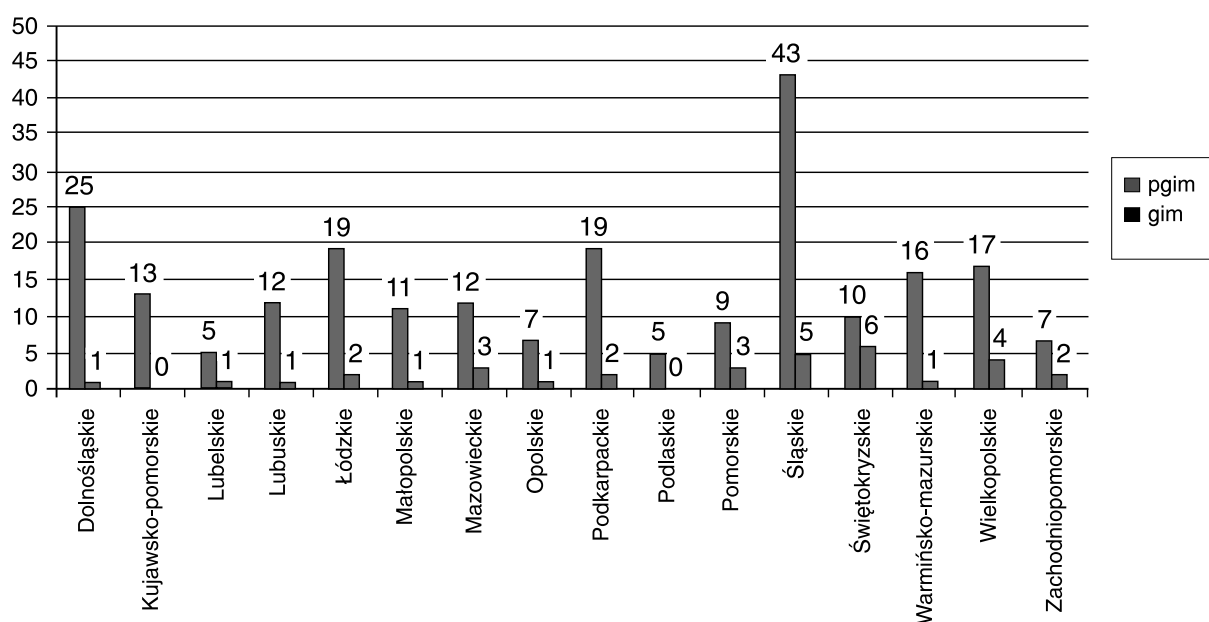
W pierwszej edycji programu wzięło udział 526 szkół z całej Polski, w tym 70 gimnazjów i 456 szkół ponadgimnazjalnych. Nominację do dalszego etapu uzyskała połowa z nich.

Ryc. 1. Szkoły uczestniczące w pierwszej edycji programu

Źródło: opracowanie autorki.

Ryc. 2. Szkoły nominowane w pierwszej edycji programu

Źródło: opracowanie autorki.

Podsumowanie

Program Certyfikat Jakości „Szkoła Przedsiębiorczości” stanowi kompleksowe, jakościowe spojrzenie na obecną aktywność szkoły, i zachęca ją do nowych przedsięwzięć z zakresu edukacji ekonomicznej i przedsiębiorczości. Jest to projekt niezwykle ważny dla polskiego szkolnictwa, polską szkołę nieustannie ocenia się bowiem według wiedzy przekazywanej uczniom, a nie na podstawie umiejętności, które uczniowie nabywają w toku edukacji i z którymi wchodzi w dorosłe życie. „Szkoła Przedsiębiorczości” ma na celu promowanie systematycznego rozwijania umiejętności i wiedzy uczniów z zakresu przedsiębiorczości oraz promocję jakości pracy szkoły. Takie podejście wprowadza profesjonalne kanony jakościowe w nauczanie przedsiębiorczości i wiedzy ekonomicznej. Wierzmy, że wprowadzenie certyfikatu „Szkoła Przedsiębiorczości” będzie ważnym krokiem w rozwoju edukacji ekonomicznej młodej części polskiego społeczeństwa, a przede wszystkim w promowaniu tej edukacji.

Program “School of Entrepreneurship” as the Example of the Shaping the Entrepreneurship Attitudes and Promotion of Quality Schools

The following paper presents one of the initiatives of the Junior Achievement Foundation in Poland – the „School of Entrepreneurship” program.

The Foundation works within the framework of the Junior Achievement Worldwide – the oldest and fastest developing organization in the world, engaged in youth economic education in over a hundred countries.

This project is as an example of shaping entrepreneurship attitudes and promotion of the best schools. It proposes a new complex view of realistic activities at school and encourages to new actions in the field of entrepreneurship education. The core of the project is receiving a quality mark – Entrepreneurship School Certificate. The project is addressed to the lower and upper secondary schools.